

Remissvar på Klimat- och näringslivsdepartementets promemoria ”Att åter möjliggöra utvinning av uran”, avseende ert dnr KN2024/02540

Luleå tekniska universitet yttrar sig härmed över Klimat- och näringslivsdepartementets promemoria ”Att åter möjliggöra utvinning av uran”.

I detta ärende har rektor Birgitta Bergvall-Kåreborn beslutat. Clas Kröger har föredragit.

Sammanfattning

Luleå tekniska universitet (LTU) instämmer i förslaget att uran ska återföras som koncessionsmineral samt i förslaget till ändring av 17 kap. 1 § miljöbalken om avsikten är att förhindra att rening av uran i samband med gruvdrift för att uppfylla miljökraven inte medför att verksamheten klassas som kärnteknisk anläggning med krav på tillåtlighetsprovningen av regeringen och med kommunal vetorätt.

LTU anser dock att följande 3 områden behöver förtydliganden

1. Vad som ska anses vara kärnteknisk anläggning
2. När tillståndsprövningen och kommunal vetorätt ska gälla
3. Argument för ändringen av 17 kap. 1 § miljöbalken

Dessa 3 områden beskrivs utförligare nedan

1. Vad ska anses vara kärnteknisk anläggning

Nuvarande lydelse av 17 kap. 1 § miljöbalken som föreslås ändras utgör ingen otydlig formulering utan bör snarast tolkas som ett förtydligande av att gruvbrytning av uran anses utgöra en kärnteknisk anläggning. Men att ta bort detta förtydligande i förslaget till förändrad lydelse av 17 kap. 1 § medför att enbart ”fullskalig gruvverksamhet” skall anses utgöra kärnteknisk anläggning medan ”mindre gruvverksamheter” inte utgör detta.

Förslaget är därmed otydligt med vad som skall klassas som kärnteknisk anläggning då endast ”fullskalig gruvverksamhet” skall tillåtlighetsprovningen av regeringen och ha bevarad kommunal vetorätt medan ”mindre gruvverksamhet” inte skall bedömas som kärnteknisk anläggning och därmed inte provas av regeringen eller omfattas av kommunal vetorätt. Här krävs ett förtydligande om ”mindre gruvverksamhet” avser gruvor där uranrikt restmaterial erhålls som ett resultat av rening för att uppfylla miljökraven, provbrytning av uran, eller om det även gäller om uran utvinns som en biprodukt i gruvor med andra mineral som huvudprodukt.

2. När tillståndsprövningen och kommunal vetorätt ska gälla

Ett aktuellt problem för befintliga gruvor i Sverige är de skärpta kraven på gränsvärden för uran i ytvatten som Havs- och vattenmyndigheten sätter till 0.17 mikrogram per liter och som kan medföra krav på rening av vatten i samband med gruvverksamhet. Vid rening kan uranhaltigt material uppkomma som kan innehålla halter så höga att verksamheten klassas som tillståndspliktig kärnteknisk anläggning och därmed kräver obligatorisk tillåtlighetsprövning av regeringen enligt 17 kap. 1 § miljöbalken och även omfattas av den kommunal vetorätten. Att begränsa tillåtlighetsprövning till gruvdrift för utvinning av uran är därför nödvändigt. Den föreslagna förändringen av lydelse i 17 kap. 1 § miljöbalken ger dock inte någon vägledning i om tillåtlighetsprövning och kommunal vetorätt enbart gäller rena urangruvor, eller även gruvor där uran utgör en biprodukt då formuleringarna ”fullskalig gruvdrift” och ”mindre gruvverksamhet där uran utvinns” inte klart definieras.

Uran bör i minerallagen behandlas som andra metaller och mineral och då torium som också är ett radioaktivt ämne återfinns som ett koncessionsmineral och därför framstår exkluderandet av uran som ologiskt. Uran bör därför återföras som ett koncessionsmineral då miljöaspekterna av eventuell gruvbrytning regleras av Mark och Miljödomstolen och då det kommunala vetot fortsatt är förslaget att gälla vid ”fullskalig gruvverksamhet”.

3. Argument för ändring av 17 kap. 1 § miljöbalken

Argumenten för ändringen av 17 kap. 1 § miljöbalken bygger dels på att nuvarande lagstiftning försvårar utnyttjande av fyndigheter av kritiska metaller och mineral i Sverige, dels prospektering i allmänhet. Dessutom anges regeringens målsättning att Sverige senast 2040 ska ha 100 procent fossilfri elproduktion där kärnkraft skall utgöra en viktig del som argument för att återföra uran som ett koncessionsmineral i minerallagen. Dessa argument är i huvudsak relevanta under förutsättning att det finns fyndigheter av kritiska metaller och mineral samt uran som är tekniskt, ekonomiskt och miljömässigt möjliga att utvinna. Detta har ännu inte tillräckligt klargjorts om sådana fyndigheter finns.